PEDAGOGIK MAHORATNI SHAKLLANTIRISHDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING REFLEKSIV FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH

Rashidova Madina Rashid qizi
Mustaqil izlanuvchi.

https://doi.org/10.5281/zenodo.23110952

Annotatsiya. *Mazkur tezisda pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish masalasi yoritilgan. Refleksiv faoliyatning bo‘lajak pedagoglarning kasbiy rivojlanishi, o‘z faoliyatini tahlil qilishi va pedagogik qarorlarni baholashidagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, o‘z-o‘zini baholash, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammoli topshiriqlar va refleksiv yondashuvlardan foydalanish imkoniyatlari ko‘rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari refleksiv faoliyatni tizimli rivojlantirish bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik mahorati va kasbiy kompetensiyasini takomillashtirishga xizmat qilishini ko‘rsatdi.*

Kalit so‘zlar: *Pedagogik mahorat, bo‘lajak o‘qituvchi, refleksiv faoliyat, refleksiya, kasbiy kompetensiya, pedagogik faoliyat.*

Kirish

Bugungi kunda ta’lim tizimida yuz berayotgan yangilanishlar bo‘lajak o‘qituvchilardan nafaqat chuqur nazariy bilimga, balki yuqori darajadagi pedagogik mahorat, mustaqil fikrlash, pedagogik vaziyatlarni to‘g‘ri baholash va o‘z faoliyatini muntazam tahlil qilish ko‘nikmalariga ega bo‘lishni talab etmoqda.

Zamonaviy o‘qituvchi ta’lim jarayonini tashkil etish bilan bir qatorda, o‘zining kasbiy faoliyatini baholay olishi, yo‘l qo‘yilgan kamchiliklarni aniqlashi va ularni bartaraf etish yo‘llarini belgilashi zarur. Shu jihatdan bo‘lajak o‘qituvchilarda refleksiv faoliyatni rivojlantirish pedagogik mahoratni shakllantirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi. Refleksiv faoliyat o‘qituvchining o‘z pedagogik harakatlari, qarorlari, munosabatlari va faoliyat natijalarini tahlil qilishi hamda ularga baho berishini anglatadi.

Bo‘lajak o‘qituvchi o‘z faoliyatini tahlil qilish orqali mavjud muammolarni anglaydi, pedagogik tajribasini qayta ko‘rib chiqadi va kelgusidagi faoliyatini takomillashtirish imkoniyatlarini belgilaydi. Bunday yondashuv pedagogik faoliyatning ongli, maqsadli va samarali tashkil etilishiga xizmat qiladi.

Pedagogik mahorat esa o‘qituvchining kasbiy bilim, ko‘nikma va malakalarini amaliy faoliyatda samarali qo‘llay olish qobiliyati bilan tavsiflanadi. Uning tarkibida pedagogik muloqot, ta’lim jarayonini boshqarish, o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, pedagogik vaziyatlarda to‘g‘ri qaror qabul qilish va o‘z faoliyatini takomillashtirish kabi jihatlar muhim o‘rin tutadi. Ushbu jarayonlarning samaradorligi ko‘p jihatdan bo‘lajak o‘qituvchining o‘z faoliyatiga refleksiv yondasha olishiga bog‘liq.

Dolzarbligi

Bugungi kunda bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini rivojlantirishda ularning o‘z faoliyatini tahlil qila olishi va baholashi muhim ahamiyatga ega. Refleksiv faoliyat bo‘lajak o‘qituvchiga pedagogik xatolarini anglash, tajribasini tahlil qilish va kasbiy faoliyatini takomillashtirish imkonini beradi. Shu sababli pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida refleksiv faoliyatni rivojlantirish dolzarb pedagogik masalalardan biridir.

Maqsadi

Pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning refleksiv faoliyatini rivojlantirishning samarali usul va vositalarini aniqlash hamda ularni ta’lim jarayonida qo‘llash imkoniyatlarini asoslash.

Asosiy qism

Pedagogik mahorat bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy faoliyatni samarali tashkil etishi, pedagogik bilim va ko‘nikmalarni amaliyotda qo‘llashi bilan belgilanadi. Ushbu jarayonda refleksiv faoliyat muhim tarkibiy omil sifatida namoyon bo‘ladi. Refleksiya orqali bo‘lajak o‘qituvchi o‘z faoliyati, pedagogik qarorlari va ta’lim jarayonidagi natijalarini tahlil qiladi. Bu esa mavjud kamchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish imkonini beradi.

Refleksiv faoliyat o‘qituvchining o‘z imkoniyatlarini anglashiga, kasbiy tajribasini baholashiga va kelgusidagi faoliyatini rejalashtirishiga yordam beradi. Shuning uchun pedagogik ta’lim jarayonida refleksiv yondashuvdan foydalanish bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi muhim vosita hisoblanadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish uchun ta’lim jarayonida amaliy va interfaol metodlardan foydalanish samarali hisoblanadi. Xususan, o‘z-o‘zini baholash, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammoli topshiriqlar, refleksiv kundalik, portfolio va guruhiy muhokama kabi metodlar talabalarning o‘z faoliyatiga tanqidiy yondashishini shakllantiradi. Bunday metodlar orqali bo‘lajak o‘qituvchi pedagogik vaziyatni mustaqil baholash, muammoni aniqlash va tegishli yechim ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Shuningdek, amaliy mashg‘ulotlardan keyingi refleksiv tahlil talabalarga o‘zlarining kuchli va rivojlantirilishi zarur bo‘lgan jihatlarini aniqlashga yordam beradi. Natijada refleksiv faoliyat muntazam pedagogik jarayonning tarkibiy qismiga aylanadi.

Refleksiv faoliyatning muntazam tashkil etilishi bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini bosqichma-bosqich rivojlantirish imkonini beradi. O‘z faoliyatini tahlil qilish jarayonida talaba pedagogik muloqot, darsni tashkil etish, vaqtni boshqarish va o‘quvchilar bilan ishlashdagi yutuq hamda kamchiliklarini aniqlaydi. Aniqlangan muammolar asosida kelgusidagi faoliyat uchun yangi maqsad va vazifalarni belgilash pedagogik kompetensiyalarning rivojlanishiga xizmat qiladi. Refleksiv yondashuv bo‘lajak o‘qituvchida mas’uliyat, mustaqillik, tanqidiy fikrlash va o‘z-o‘zini rivojlantirish kabi kasbiy sifatlarni shakllantiradi. Shu nuqtayi nazardan, refleksiv faoliyatni pedagogik ta’limning barcha bosqichlarida tizimli qo‘llash bo‘lajak o‘qituvchilarning pedagogik mahoratini takomillashtirishning samarali yo‘nalishlaridan biridir.

Xulosa

Tadqiqot natijalari pedagogik mahoratni shakllantirish jarayonida bo‘lajak o‘qituvchilarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega ekanligini ko‘rsatdi. Refleksiya orqali bo‘lajak o‘qituvchilar o‘z faoliyatini tahlil qilish, pedagogik xatolarini aniqlash, o‘z imkoniyatlarini baholash va kelgusidagi faoliyatini takomillashtirish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Tadqiqot davomida o‘z-o‘zini baholash, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammoli topshiriqlar, refleksiv kundalik va guruhiy muhokama kabi metodlardan foydalanish refleksiv faoliyatni rivojlantirish uchun samarali vosita ekanligi aniqlandi. Mazkur metodlar bo‘lajak o‘qituvchilarning mustaqil fikrlashi, pedagogik qaror qabul qilishi va kasbiy faoliyatga mas’uliyatli yondashishini kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Askarova B.A. The Role of Professional Reflection in Developing Transversal Competencies of Future Teachers // International Journal of Pedagogics. – 2024. – Vol. 4, No. 12. – P. 158–161.
2. Xolbo‘tayeva D.U. Pedagogik mahorat: o‘qituvchi kasbiy refleksiyasi va uning rivojlanishi // Pedagogik mahorat. – 2024. – № 2. – B. 173–180.
3. Ravshanova N.N. Theoretical Approaches in the Formation of Reflective Competence // Tamaddun Nuri Journal. – 2024. – № 221. – B. 50–60
4. Liu S., Yuan R., Wang K. Explicit Teaching of Reflective Practice (RP) in Pre-Service Teacher Education: Probing the Immediate and Long-Term Influence // Teachers and Teaching: Theory and Practice. – 2025. – Vol. 31, No. 1. – P. 86–103.
5. Zohrabi M., Xodabande I. Reflective Practice as a Tool for Teacher Education: A Comparison Between Individual and Peer Reflection of Iranian EFL Teachers // Discover Education. – 2024. – Vol. 3.
6. Hummes V.H., Seckel M.J. Advancing Teacher Reflective Competence: Integrating Lesson Study and Didactic Suitability Criteria in Training // Frontiers in Education. – 2024. – Vol. 9.
7. Musayeva A. Stages of Implementing Reflective Competencies of Future Foreign Language Teachers // Acta NUUz. – 2025. – Vol. 1, No. 1.6.